

«Αντιλήψεις διευθυντών Π/θμιας & Δ/θμιας Εκπ/σης ν. Λάρισας σε θέματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Αειφορίας»

Ντιβέρη Παναγιώτα¹, Σταγιάννη Κατερίνα², Λούκας Ηλίας³,
Γκαλμπογκίνης Μιχάλης⁴

1. Δασκάλα, M.Sc., Υπεύθυνη του Κ.Π.Ε. Κισσάβου-Μαυροβουνίου, pntiveri@phyed.duth.gr
2. Δασκάλα-Βιολόγος, Αν. Υπεύθυνη του .Π.Ε. Κισσάβου-Μαυροβουνίου, stagiann@sch.gr
3. Τεχν. Γεωπονίας, μέλος του Κ.Π.Ε. Κισσάβου-Μαυροβουνίου, ililoukas@sch.gr
4. Φυσικής Αγωγής, M.Sc. στην “Ανθρώπινη Απόδοση & Υγεία, μέλος του Κ.Π.Ε. Κισσάβου-Μαυροβουνίου, galbog@panafonet.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η έννοια της Αειφορίας, σύμφωνα με την UNESCO (1997), προσβλέπει στη διευρυμένη προσέγγιση του περιβάλλοντος ως κέλυφος ανθρώπινων δραστηριοτήτων και όχι αποκλειστικά στο φυσικό περιβάλλον με τη στενή του έννοια. Η σύνδεση με την έννοια της Αειφορίας στις μέρες μας περιλαμβάνει την ενασχόληση, την συνειδητοποίηση και την εξεύρεση λύσεων σε προβλήματα φτώχειας, υγείας, εξασφάλισης τροφής, δημοκρατίας, ανθρώπινων δικαιωμάτων και ειρήνης (Φλογαΐτη, 2006). Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση των αντιλήψεων Δ/ντών Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης του ν. Λάρισας σε θέματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Π.Ε.) και Αειφορίας. Το δείγμα της έρευνάς μας αποτέλεσαν 68 Δ/ντές Π/θμιας (N=43) και Δ/θμιας Εκπ/σης (N=25) του ν. Λάρισας. Έγινε χρήση ερωτηματολογίου με στοχευμένες ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου, σε δύο ημερίδες Δ/ντών στους χώρους του Κ.Π.Ε. Κισσάβου-Μαυροβουνίου, τον Φεβρουάριο και Μάρτιο του 2008. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων προέκυψε ότι οι διευθυντές χρήζουν επιπλέον επιστημονικής επιμόρφωσης και υποστήριξης σε θέματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Αειφορίας, κι αναδεικνύεται ότι το καλό κλίμα στο σύλλογο των εκπαιδευτικών ενός σχολείου αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα για την υλοποίηση καινοτόμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Επιπρόσθετα, οι διευθυντές θεωρούν, ότι η έλλειψη ενημέρωσης και το μειωμένο ενδιαφέρον από την πλευρά των εκπαιδευτικών, σε συνδυασμό με την έλλειψη οικονομικής υποστήριξης από την πολιτεία, αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την ενασχόληση με προγράμματα Π.Ε. στο σχολείο, κι ότι τα νέα σχολικά βιβλία προσεγγίζουν σε υψηλό ποσοστό διαθεματικά – με αναφορές σε θέματα Π.Ε. και Αειφορίας – την διδασκόμενη θεματολογία. Προτείνεται τακτική επιστημονική υποστήριξη και ανατροφοδότηση τόσο των διευθυντών όσο και των εκπαιδευτικών των σχολείων για την υπερκάλυψη αναστολών και διλημάτων σχετικά με την ικανότητά τους για ανάληψη κι επιτυχή έκβαση ενός προγράμματος Π.Ε. στο σχολικό περιβάλλον.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Αειφορία, Διευθυντές σχολείων, προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, διαθεματικότητα, πρόγραμμα “Καλλιστώ”, Μ.Κ.Ο.

ΣΚΟΠΟΣ

Η διερεύνηση των αντιλήψεων Δ/ντών Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης του ν. Λάρισας σε θέματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Αειφορίας, στην υλοποίηση και τη θεματολογία των σχολικών προγραμμάτων Π.Ε., τη διαθεματική προσέγγιση της διδασκόμενης ύλης μέσω

των νέων βιβλίων και το πρόγραμμα “Καλλιστώ” αποτέλεσαν το αντικείμενο της παρούσας εργασίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στον κόσμο της νέας χιλιετίας, με τις τεράστιες αλλαγές και τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις, η διεύρυνση της γνώσης και η ταχύτατη, συχνά, απαξίωσή της έχουν οδηγήσει το γνωσιοκεντρικό σχολείο σε αδιέξοδο. Για τον λόγο αυτό (Αγγελίδης, 2008), το σχολείο του μέλλοντος οφείλει, θαρραλέα, να τολμήσει τις αναγκαίες υπερβάσεις από τυποποιημένα προγράμματα και παγιωμένα σχήματα και δομές, λειτουργώντας καταλυτικά για το "νέο" και απαντώντας στις προκλήσεις των καιρών. Η ενίσχυση της κριτικής σκέψης του μαθητή, η καλλιέργεια της δημιουργικής και συνθετικής του ικανότητας, η ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και θετικών στάσεων απέναντι σε κάθε είδους αξίες, αποτελούν, μεταξύ άλλων, κυρίαρχους στόχους για την εκπαίδευση του μέλλοντος - την εκπαίδευση όπως την οραματίστηκε η "επιτροπή για την Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα" της UNESCO.

Βασικός συνδετικός κρίκος στην προσπάθεια για επιτυχή ολοκλήρωση της διαδικασίας αυτής, αποτελεί ο διευθυντής του κάθε σχολείου, και απαιτείται πέρα από τις διοικητικές ικανότητες να εμφανίζει και ηγετικές δεξιότητες (Χυτήρης, Λουκάς, 2004).

Σε επίπεδο σχολικής μονάδας αυτό υπαγορεύει σαφή γνώση και εφαρμογή των αρχών της διοικητικής επιστήμης, και κατάλληλη ηγετική συμπεριφορά. Η διοίκηση της Εκπαίδευσης, ως σύνολο γνώσεων, αρχών, μεθόδων και εργαλείων έρευνας, για το σύστημα Εκπαίδευση, συμβάλλει στη δημιουργία κατάλληλου σχολικού περιβάλλοντος, και στην άσκηση αποτελεσματικής ηγεσίας στα σχολεία, προβάλλοντας τα αναγκαία ηγετικά χαρακτηριστικά και τους παράγοντες-χαρακτηριστικά του σχολικού περιβάλλοντος, για την παροχή ποιοτικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών (Χυτήρης, Λουκάς, 2004: Σχήμα 1).

Σχήμα 1: Σχέση Ηγετικού Προφίλ (του Διευθυντή –Ιδιωτικού- Σχολείου) και Κριτηρίων Ποιότητας

Ο Διευθυντής ενός σχολείου θα πρέπει ως ηγέτης:

- να δημιουργεί όραμα και δέσμευση για την υλοποίησή του (Χατζηπαναγιώτου, 2003)
- να αποτελεί πηγή έμπνευσης
- να ενδυναμώνει τους υφισταμένους/συνεργάτες του στη λήψη αποφάσεων
- να καλλιεργεί κουλτούρα ποιότητας και συνεχούς βελτίωσης

- να επιδιώκει την αλλαγή και την καινοτομία (σε ατομικό, ομαδικό και επιχειρησιακό επίπεδο
- να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τον εαυτό του και τις σχέσεις του με τους άλλους (Χυτήρης, Λουκάς, 2004).

Όπως αναφέρει ο Fullan (2008), έρευνες δείχνουν ότι η ηγεσία ενός σχολείου αποτελεί τον δεύτερο σε σειρά σπουδαιότητας παράγοντα (μετά τον δάσκαλο της τάξης) για την επιτυχή διαδικασία μάθησης. Ο διευθυντής φέρει την ιδιαίτερη ευθύνη για την ανάμειξη όλων των μέσων και εργαλείων για τη στόχευση και κατάκτηση των στόχων και προτεραιοτήτων που έχουν τεθεί σε κάθε σχολική μονάδα. Αποτελεί τον θυρωρό της κάθε αλλαγής στο σχολείο. Δεν υπάρχει βελτίωση στο σχολείο χωρίς κάποιο ηγέτη-διευθυντή που είναι καλός στη μεταμορφωτική διαδικασία.

Σύμφωνα με το Σαΐτη (2005), ο διευθυντής βρισκόμενος στην κορυφή της σχολικής κοινότητας, επιδιώκει την ύπαρξη και τη διατήρηση επικοινωνιακού κλίματος, αμβλύνοντας τις αντιθέσεις, ενθαρρύνοντας πρωτοβουλίες και δραστηριότητες των εκπαιδευτικών, συνεργαζόμενος ισότιμα με όλους, καλλιεργώντας πνεύμα αλληλεγγύης, εμπνέοντας με το παράδειγμά του και την παρουσία του, παρέχοντας θετικά κίνητρα. Θέτει ως στόχο τη δημιουργία ευνοϊκού παιδαγωγικού κλίματος, μέσα στο οποίο προάγονται οι ανθρώπινες σχέσεις και υπάρχει συνοχή διδακτικού και μαθητικού προσωπικού.

Ο διευθυντής δίνει το στίγμα στο σχολείο, δημιουργεί παράδοση. Τα σπουδαία δημόσια και ιδιωτικά σχολεία έχουν ένα δυναμικό διευθυντή, που εμπνέει, βάζει στόχους, προστατεύει, ελέγχει. Είναι όμως έτσι ο μέσος διευθυντής του ελληνικού σχολείου και κατά πόσο αυτός ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σημερινής εποχής; Δυστυχώς, έρευνα του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας (Λάκκας, 2007) σε 250 διευθυντές δημοτικών, γυμνασίων, λυκείων και ΤΕΕ από όλη τη χώρα καταδεικνύει ότι ο διευθυντής του ελληνικού σχολείου είναι μια ...κόπια του «προϊστάμενου» της δεκαετίας του '70, με κύριο μέλημά του τη διεκπεραίωση της καθημερινότητας του σχολείου. Λίγοι διευθυντές δηλώνουν ότι έχουν θέσει στόχους (όπως η μείωση της διαρροής των μαθητών, μαθητές με διαφορετικότητα να ενταχθούν ομαλά στη σχολική μονάδα, η ανάπτυξη καινοτόμων δραστηριοτήτων) κι ελάχιστοι δηλώνουν ότι κάποιος απ' αυτούς έχει επιτευχθεί.

Θεωρώντας ότι ο διευθυντής ενός σχολείου μπορεί να αποτελέσει πυρήνα διάχυσης και πολλαπλασιαστή θετικών ιδεών και τάσεων, εμπνευστή και παρακινητή καινοτόμων δράσεων και αρωγό σε κάθε προσπάθεια για αλλαγή σε πεπαλαιωμένα και αρτηριοσκληρωτικά-συντηρητικά πρότυπα και αντιλήψεις στο χώρο του σχολείου, γίνεται εύκολα αντιληπτή η σπουδαιότητα της δικής τους κουλτούρας και θέσης για τη στήριξη προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική κοινότητα που ηγείται. Άλλωστε, η υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων (π.χ. Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης) προάγει την ομαδικότητα και τη συνεργασία και βελτιώνουν το επικοινωνιακό κλίμα στη σχολική μονάδα (Σαΐτης, 2005).

ΜΕΘΟΛΟΓΙΑ

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 68 Δ/ντές Π/θμιας και Δθμιας Εκπ/σης ν. Λάρισας, μετά το πέρας δύο ημερίδων ενημέρωσης σε θέματα Π.Ε. και Αειφορίας, δομής, λειτουργίας και στοχοθεσίας των Κ.Π.Ε. που πραγματοποιήθηκαν το Φεβρουάριο και το Μάρτιο του 2008 στους χώρους του Κ.Π.Ε. Κισσάβου-Μαυροβουνίου, στην Αγιά Λάρισας.

Χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο με στοχευμένες ερωτήσεις κλειστού τύπου (κάποιες με 5/θμια κλίμακα Likert) που αναλύθηκαν με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS, και ερωτήσεις ανοιχτού τύπου στις οποίες εφαρμόστηκε Ποιοτική Ανάλυση των απαντήσεων (Bell, 1997, Καμπίτσης, 1999).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στο ερωτηματολόγιο απάντησαν 59 Δ/ντές, 35 της Π/θμιας και 24 της Δ/θμιας Εκπ/σης. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία ήταν άντρες (Π/θμια: 85,7%, Δ/θμια: 70,8%), με περισσότερα των 20 χρόνων υπηρεσίας (Π/θμια: 91,2%, Δ/θμια: 75% - Πίνακες 1 & 2), για πρώτη τετραετία (Π/θμια: 67,6%, Δ/θμια: 58,3%) ή δεύτερη (Π/θμια: 29,4%, Δ/θμια: 29,2%) στη συγκεκριμένη θέση (Πίνακες 3 & 4), και με χαμηλό ποσοστό συμμετοχής σε Μ.Κ.Ο. για το περιβάλλον (Π/θμια: 8,6%, Δ/θμια: 13% - Πίνακες 5 & 6).

Πίνακας 1: Δ/ντές Π/θμιας - Χρόνια υπηρεσίας στην εκπαίδευση

		Αριθμός	Ποσοστό %	Ποσοστό αθροιστικά %
έγκυρα	1-10	1	2,9	2,9
	11-20	2	5,7	8,8
	>20	31	88,6	100,0
	σύνολο	34	97,1	
αναπάντητα		1	2,9	
Σύνολο		35	100,0	

Πίνακας 2: Δ/ντές Δ/θμιας - Χρόνια υπηρεσίας στην εκπαίδευση

		Αριθμός	Ποσοστό %	Ποσοστό αθροιστικά %
έγκυρα	1-10	1	4,2	4,2
	11-20	5	20,8	25,0
	>20	18	75,0	100,0
	σύνολο	24	100,0	

Πίνακας 3: Δ/ντές Π/θμιας - Χρόνια υπηρεσίας ως διευθυντής σχολείου

		Αριθμός	Ποσοστό %	Ποσοστό αθροιστικά %
έγκυρα	έως 4	23	65,7	67,6
	4 - 8	10	28,6	97,1
	>8	1	2,9	100,0
	σύνολο	34	97,1	
αναπάντητα		1	2,9	
Σύνολο		35	100,0	

Πίνακας 4: Δ/ντές Δ/θμιας - Χρόνια υπηρεσίας ως διευθυντής σχολείου

		Αριθμός	Ποσοστό %	Ποσοστό αθροιστικά %
έγκυρα	έως 4	14	58,3	58,3
	4 - 8	7	29,2	87,5
	>8	3	12,5	100,0
	σύνολο	24	100,0	

Πίνακας 5: Δ/ντές Π/θμιας - Συμμετοχή σε Μ.Κ.Ο. για το περιβάλλον

		Αριθμός	Ποσοστό %
έγκυρα	ναι	3	8,6
	όχι	32	91,4
	σύνολο	35	100,0

Πίνακας 6: Δ/ντές Δ/θμιας – Συμμετοχή σε Μ.Κ.Ο. για το περιβάλλον

		Αριθμός	Ποσοστό %	Ποσοστό έγκυρων %
έγκυρα	ναι	3	12,5	13,0
	όχι	20	83,3	87,0
	σύνολο	23	95,8	100,0
αναπάντητα		1	4,2	
Σύνολο		24	100,0	

Ενώ σχεδόν ολόκληρο το δείγμα δήλωσε ότι γνωρίζει την ύπαρξη των Κ.Π.Ε., το 77% των Δ/ντων Π/θμιας και το 50% των Δ/ντων Δ/θμιας Εκπ/σης δήλωσε ότι η αφορμή για επίσκεψη σε ένα απ' αυτά δόθηκε μέσω της παρακολούθησης σεμιναρίου ή/και ενημέρωσης σε θέματα Π.Ε. Αναλυτικά ανά κατηγορία, τα ποσοστά εμφανίζονται στον Πίνακα 7.

Πίνακας 7: Δ/ντές Π/θμιας & Δ/θμιας – Αφορμή επίσκεψης σε Κ.Π.Ε.

	Δ/ντές Π/θμιας	Δ/ντές Δ/θμιας
ενημέρωση	40,00%	29,17%
παρακολούθηση σεμιναρίου	40,00%	45,83%
υλοποίηση προγράμματος με μαθητές	28,57%	12,50%
εισήγηση σε σεμινάριο	14,29%	0,00%
εθιμοτυπικά	0,00%	0,00%
άλλο	0,00%	0,00%

Αν και δηλώνουν γνώστες της διευρυμένης έννοιας του όρου της Αειφορίας (Π/θμια: 82,4%, Δ/θμια: 91,7%), επιστημονική επιμόρφωση σε θέματα Π.Ε. και Αειφορίας έχουν δεχθεί μόνο οι μισοί περίπου Δ/ντές στο παρελθόν (Π/θμια: 48,6%, Δ/θμια:50%),

Όλοι σχεδόν γνωρίζουν ότι για την βιώσιμη και αειφορική ανάπτυξη απαιτείται η ισόρροπη ανάπτυξη των τεσσάρων πυλώνων Κοινωνία-Περιβάλλον-Οικονομία-Πολιτισμός (Π/θμια: 97,1%, Δ/θμια:100%), παρατηρούν ότι δεν υφίσταται σήμερα μια τέτοια ισορροπία (Π/θμια: 74,3%, Δ/θμια:79,2%), και συμφωνούν ότι υπερισχύει θεαματικά, σε βάρος των άλλων πυλώνων η Οικονομία (Π/θμια: 95%, Δ/θμια:94,7% - Πίνακας 8).

Πίνακας 8: Δ/ντές Δ/θμιας – Εξισορρόπηση τεσσάρων πυλώνων της Αειφορίας

		Αριθμός	Ποσοστό %	Ποσοστό έγκυρων %
έγκυρα	κοινωνία	1	4,2	5,3
	οικονομία	18	75,0	94,7
	σύνολο	19	79,2	100,0
αναπάντητα		5	20,8	
Σύνολο		24	100,0	

Σχετικά με την υλοποίηση προγραμμάτων Π.Ε. στο σχολείο τους, οι λιγότεροι απ' τους μισούς δηλώνουν ότι υλοποιείται αντίστοιχο πρόγραμμα στο σχολείο τους τη συγκεκριμένη σχολική χρονιά (Π/θμια: 37,1%, Δ/θμια:47,8%), γεγονός που οφείλεται κυρίως στην έλλειψη ενδιαφέροντος από την πλευρά των εκπαιδευτικών (Π/θμια: 47,8%, Δ/θμια:75% - Πίνακας 9), ενώ θεωρούν ότι η ύπαρξη χρηματοδότησης θα βοηθούσε στην αύξηση του ενδιαφέροντος από την πλευρά των εκπαιδευτικών για ενασχόληση με προγράμματα Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία (Π/θμια: 94,1%, Δ/θμια: 87,5%).

Πίνακας 9: Δ/ντές Π/θμιας & Δ/θμιας – Λόγοι μη υλοποίησης προγράμματος Π.Ε. στο σχολείο την τρέχουσα σχολική χρονιά

	Δ/ντές Π/θμιας	Δ/ντές Δ/θμιας
έλλειψη ενημέρωσης	5,71%	20,83%
έλλειψη ενδιαφέροντος από δασκάλους ή καθηγητές	31,43%	37,50%
ασφυκτικό αναλυτικό πρόγραμμα	17,14%	
έλλειψη ενδιαφέροντος από μαθητές		4,17%
αρνητική στάση συλλόγου δασκάλων ή καθηγητών	2,86%	4,17%
άλλο	5,71%	8,33%

Τα νέα βιβλία πιστεύουν ότι εμφανίζουν αφορμές για διαθεματική ενασχόληση και προσεγγίζουν την έννοια της Αειφορίας, ιδιαίτερα στην Π/θμια Εκπ/ση (Π/θμια: 88,5%, Δ/θμια: 66,7%), με ένα ποσοστό όμως στη Δ/θμια Εκπ/ση να εμφανίζει αρνητικότερη κρίση για την ικανότητα αυτή (9,5%), όπως δείχνουν οι πίνακες 10 & 11.

Πίνακας 10: Δ/ντές Π/θμιας – Διαθεματικότητα των νέων βιβλίων

έγκυρα	σίγουρα	Αριθμός	Ποσοστό %	Ποσοστό αθροιστικά %
	ΝΑΙ	13	37,1	37,1
	μάλλον ΝΑΙ	18	51,4	88,6
	έτσι κι έτσι	4	11,4	100,0
	σύνολο	35	100,0	

Πίνακας 11: Δ/ντές Δ/θμιας – Προσέγγιση της έννοιας της Αειφορίας στα νέα βιβλία

έγκυρα	σίγουρα	Αριθμός	Ποσοστό %	Ποσοστό έγκυρων %	Ποσοστό αθροιστικά %
	ΝΑΙ	3	12,5	14,3	14,3
	μάλλον ΝΑΙ	11	45,8	52,4	66,7
	έτσι κι έτσι	5	20,8	23,8	90,5
	σίγουρα ΟΧΙ	2	8,3	9,5	100,0
	σύνολο	21	87,5	100,0	
αναπάντητα		3	12,5		
Σύνολο		24	100,0		

Για την Π/θμια Εκπ/ση επιπλέον, οι διευθυντές της προτείνουν τη διάχυση θεμάτων Π.Ε. με αναφορές σε θέματα Αειφορίας σε όλα τα μαθήματα της Π/θμιας Εκπ/σης (74,3%), παρά την δημιουργία ξεχωριστού-αυτόνομου μαθήματος Π.Ε. (22,9%) ή προαιρετικού (Πίνακας 12).

Πίνακας 12: Δ/ντές Π/θμιας – Π.Ε. ως ξεχωριστό μάθημα ή όχι

έγκυρα	ξεχωριστό	Αριθμός	Ποσοστό %
	με διάχυση σε όλα τα μαθήματα προαιρετικό	8	22,9
	σύνολο	26	74,3
		1	2,9
	σύνολο	35	100,0

Με αφορμή το πρόγραμμα ανοικτών περιβαλλοντικών τάξεων “Καλλιστώ”, που προέβλεπε και περιβαλλοντικές επισκέψεις ανά την Ελλάδα για μαθητές Δ/θμιας Εκπ/σης, το ενδιαφέρον των διευθυντών για την υποβολή πρότασης (60,9% - Πίνακας 13) εμφανίζεται υψηλότερο σε σχέση με το ενδιαφέρον των καθηγητών (39,1% - Πίνακας 14), ενώ στο σύνολο σχεδόν των σχολείων που υπήρξε ενδιαφέρον από την πλευρά των καθηγητών, κατατέθηκαν και προτάσεις προς έγκριση (30,4% - Πίνακας 15).

Πίνακας 13: Δ/ντές Δ/θμιας – Ενδιαφέρον Δ/ντων για το πρόγραμμα “Καλλιστώ”

έγκυρα	ναί	Αριθμός	Ποσοστό %	Ποσοστό έγκυρων %
	ναί	14	58,3	60,9
	όχι	9	37,5	39,1
	σύνολο	23	95,8	100,0
αναπάντητα		1	4,2	
Σύνολο		24	100,0	

Πίνακας 14: Δ/ντές Δ/θμιας – Ενδιαφέρον καθηγητών για το πρόγραμμα “Καλλιστώ”

έγκυρα	ναί	Αριθμός	Ποσοστό %	Ποσοστό έγκυρων %
	ναί	9	37,5	39,1
	όχι	14	58,3	60,9
	σύνολο	23	95,8	100,0
αναπάντητα		1	4,2	
Σύνολο		24	100,0	

Πίνακας 15: Δ/ντές Δ/θμιας – Υποβολή πρότασης για το πρόγραμμα “Καλλιστώ”

έγκυρα	ναί	Αριθμός	Ποσοστό %	Ποσοστό έγκυρων %
	ναί	7	29,2	30,4
	όχι	16	66,7	69,6
	σύνολο	23	95,8	100,0
αναπάντητα		1	4,2	
Σύνολο		24	100,0	

Τέλος, και στις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης, ως πρώτες επιλογές για θέματα κατάλληλα για την “Εκπαίδευση για την Αειφορία” εμφανίζονται η ατμοσφαιρική ρύπανση, τα απορρίμματα, η ανακύκλωση και τα βιολογικά προϊόντα, ενώ στον αντίποδα βρίσκονται η δικαιοσύνη και η ισότητα των δύο φύλων (Π/θμια Εκπ/ση), η ειρήνη και η ανεργία (Δ/θμια Εκπ/ση).

Πίνακας 16: Θέματα κατάλληλα για ενασχόληση σε προγράμματα Π.Ε.

	<i>Δ/ντές Π/θμιας</i>	<i>Δ/ντές Δ/θμιας</i>
φτώχεια	37,14%	25,00%
ειρήνη	40,00%	16,67%
μεταλλαγμένα	51,43%	37,50%
ανεργία	34,29%	20,83%
μετανάστευση	22,86%	20,83%
απορρίμματα	62,86%	66,67%
ισότητα φύλων	14,29%	25,00%
δικαιοσύνη	11,43%	20,83%
ατμοσφαιρική ρύπανση	77,14%	66,67%
ανθρώπινες σχέσεις	48,57%	37,50%
οικονομικές δραστηριότητες	14,29%	25,00%
σεξουαλική διαπαιδαγώγηση	34,29%	12,50%
ρατσισμός	31,43%	25,00%
βιολογικά προϊόντα	60,00%	58,33%
κάπνισμα	37,14%	37,50%
ανακύκλωση	77,14%	62,50%
άλλο	0,00%	8,33%

ΣΥΖΗΤΗΣΗ -ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι Δ/ντές του ν. Λάρισας, αν και δηλώνουν γνώστες της διευρυμένης έννοιας του όρου Αειφορία, παρόλα αυτά εμφανίζουν την ισότητα των δύο φύλων, την ειρήνη, την ανεργία και τη δικαιοσύνη στις τελευταίες τους επιλογές ως θέματα κατάλληλα για περιβαλλοντικά προγράμματα, καταδεικνύοντας έτσι την έλλειψη επαρκούς και κατάλληλης επιστημονικής επιμόρφωσης.

Για τη μη υλοποίηση προγράμματος Π.Ε. στο σχολείο τους, θεωρούν ότι κυρίως η έλλειψη ενδιαφέροντος από συναδέλφους εκπαιδευτικούς σε συνδυασμό με την έλλειψη ενημέρωσης για προγράμματα Π.Ε. αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την είσοδο της Π.Ε. στα σχολεία. Όμως, αντίστοιχη έρευνα που αφορούσε όμως εκπαιδευτικούς Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης ν. Λάρισας και όχι Δ/ντες σχολείων (Παναγιωτίδου, Τζίκας, Σταγιάννη, Γκαλμπογκκίνης, Ντιβέρη, 2007), εμφάνιζε τη στάση του διευθυντή και το καλό κλίμα στο σύλλογο διδασκόντων να αποτελούν τους σπουδαιότερους παράγοντες για την υλοποίηση προγράμματος Π.Ε. στα σχολεία.

Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι μικρό αλλά όχι ασήμαντο ποσοστό των Δ/ντών Δ/θμιας Εκπ/σης (9,5%), είναι κατηγορηματικά αρνητικό στην ικανότητα των νέων βιβλίων για διαθεματική προσέγγιση της διδασκόμενης ύλης με αφορμές για αναφορές σε θέματα Αειφορίας.

Οι Δ/ντές της Π/θμιας Εκπ/σης, θεωρούν ότι η διάχυση της Π.Ε.-Αειφορίας σε όλα τα σχολικά μαθήματα και δράσεις, θα λειτουργήσει προς όφελος μαθητών και εκπαιδευτικών παρά η δημιουργία προαιρετικού ή ξεχωριστού μαθήματος Π.Ε..

Από την μελέτη των ερωτηματολογίων και τα αποτελέσματα ανάλογων ερευνών, θα έπρεπε πιθανώς στην ερώτηση για τα χρόνια υπηρεσίας στην εκπαίδευση να υπάρξει μια επιπλέον κατηγορία για τα πάνω από 20 χρόνια στο ερωτηματολόγιο. Από τα στοιχεία μας, η κατηγορία “>20 χρόνια υπηρεσίας” εμφανίζει πολύ υψηλά ποσοστά σε Δ/ντές που εντάσσονται σ’ αυτή (Π/θμια: 88,6%, Δ/θμια: 75,0%), με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η σκιαγράφηση αν βρίσκονται λίγο πάνω από τα 20 έτη ή πάνω από τα 30 έτη υπηρεσίας. Κι αυτό θεωρείται σημαντικό μιας και σε έρευνα των Κασουλίδη & Σοφοκλέους (2005), όπου

ρωτούνταν Άγγλοι και Κύπριοι Δ/ντές Σχολείων, οι δεύτεροι αναφέρουν σχετικά ότι «...αρνητικό ακόμη είναι και οι προαγωγές. Φυσικά τώρα έχουν γίνει και κάποιοι νεαροί, αλλά συνήθως προάγεται κάποιος σε πολύ μεγάλη ηλικία, υπάρχει εξίσωση των βαθμολογιών, που έχει ένα άλλο καλό, αλλά γίνεσαι διευθυντής για 2-5 χρόνια και μετά αφυπηρετείς. Όταν δεν έχεις πια όρεξη, κι ούτε και δυνάμεις για να παρουσιάσεις έργο». Αντίστοιχα οι Άγγλοι, αναφέρουν «...δεν πρέπει η διαδικασία προαγωγής να είναι μια κληρωτίδα, κάτι τυχαίο, αλλά πρέπει οι φιλοδοξίες και το όραμα του Διευθυντή να συνταιριάζουν με τις φιλοδοξίες και το όραμα της κοινωνίας και των ανθρώπων που θα εξυπηρετήσει». Αναδεικνύουν έτσι την ανάγκη για επισταμένη προσοχή στο συγκεκριμένο θέμα μιας και συχνότατα, το πνεύμα λειτουργίας μιας σχολικής μονάδας επηρεάζεται σημαντικότερα από τη στάση, τις απόψεις και τη διάθεση του διευθυντή του.

Συνεπώς προκύπτει η ανάγκη για συνέχιση και ενίσχυση της επιστημονικής επιμόρφωσης των Δ/ντων των σχολείων σε θέματα Π.Ε. και Αειφορίας, μιας και μπορούν να αποτελέσουν πυρήνες ενημέρωσης για παρακίνηση και ενασχόληση των εκπαιδευτικών για την υλοποίηση προγραμμάτων Π.Ε. στα σχολεία. Παρόμοια πρόταση, για συνεχή και ολοκληρωμένη επιστημονική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, αναφέρεται και από τους Βαχτσεβάνου, Παπαδοπούλου και Παρασκευόπουλο (2006).

Επίσης στο μέτρο του εφικτού, προτείνεται να υπάρξει οικονομική υποστήριξη (τουλάχιστον των σχολείων, κι όχι απαραίτητα και των εκπαιδευτικών) για την πραγματοποίηση ανάλογων δράσεων στους χώρους της εκπαιδευτικής κοινότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελίδης Π. (2008). “Εκπαιδευτικές καινοτομίες για το σχολείο του μέλλοντος”, Εκδόσεις Τυποθήτω, Αθήνα.
- Βαχτσεβάνου Μ., Παπαδοπούλου Π., Παρασκευόπουλος Σ. (2006). “Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και εκπαιδευτική πραγματικότητα: Το προφίλ των εκπαιδευτικών”, *Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, 36, σ. 19.
- Καμπίτσης Χρ. (1999). *Τεχνικές έρευνας στις αθλητικές επιστήμες*, Εκδόσεις Μαϊάνδρος, Θεσσαλονίκη.
- Κασουλίδης Γ., Σοφοκλέους Α. (2005). *Η εκπαιδευτική διαδικασία υπό το πρίσμα Κύπριων και Άγγλων Διευθυντών – Σύμπτωση και διαφοροποίηση*, Παρουσίαση στο συνέδριο “Η προετοιμασία των Διευθυντών και ο ρόλος τους σήμερα”, Πανεπιστήμιο Κύπρου & Κυπριακός Όμιλος Εκπαιδευτικής Διοίκησης, <http://www.koedcy.org/imerida031205/CYvsUK%20Heads.ppt>
- Λάκασας Α. (2007). *Διευθυντές σχολείων χωρίς όραμα*, Εφημερίδα Καθημερινή 24.6.2007, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_ell_2_24/06/2007_231729
- Παναγιωτίδου Β., Τζήκας Ι., Σταγιάννη Αικ., Γκαλμπογκίνης Μ., Ντιβέρη Π. (2007). *Διερεύνηση των αντιλήψεων εκπαιδευτικών Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπ/σης ν. Λάρισας σε θέματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης – Αειφορίας*, Ανακοίνωση στο 3^ο Συνέδριο της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε, Αθήνα.
- Σαΐτης Χ. (2005). *Οργάνωση και λειτουργία σχολικών μονάδων*, Αθήνα.
- Φλογαΐτη Ε. (2006). *Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την Αειφορία*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Χατζηπαναγιώτου Π. (2003). *Η διοίκηση του σχολείου και η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων*, Εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Χυτήρης Λ., Λουκάς Ν. (2004). *Ηγεσία και ποιότητα σε ιδιωτικά σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 1^ο Συνέδριο Διοικητικών Επιστημών, http://www.pspa.uoa.gr/data/download/ede/conferences/SDE_2005/papers/Hitiris_Leonidas_Anninos_Loukas.pdf
- Bell J. (1997). *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας*, Μετάφραση: Ρήγα Α., Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Fullan M. (2008). *Energizing Ontario Education*

http://www.michaelfullan.ca/articles_2008.htm

UNESCO (1997). *Περιβάλλον και Κοινωνία: Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για την Αειφορία*, Θεσσαλονίκη.